

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 75 Yıl: 2020 & Volume: 13 Issue: 75 Year: 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TERCÜME EDİLEN COĞRAFYA ESERLERİ KONUSUNDA BİR ARAŞTIRMA AN INVESTIGATION ON TRANSLATED GEOGRAPHICAL WORKS IN THE REPUBLIC PERIOD

Mehmet Akif CEYLAN*

Öz

Türkiye’de çeviri yapılarak coğrafya bilimine kazandırılan eserler konusunda henüz herhangi bir akademik çalışmanın ve yayının yapılmadığı görülmektedir. Bu makaleyle coğrafya alanındaki literatür eksikliğini giderilmesine, çeviri konusunun farklı yönleriyle tartışılmasına ve coğrafyacılar arasında bir farkındalığın oluşturulmasına katkının sağlanması amaçlanmıştır. Günümüz bilim dünyasında çeviriler, farklı bilgilerin ve tecrübelerin paylaşılmasını sağlayan temel araçların başında gelmektedir. Türk coğrafyasının da bundan yararlanması ayrı bir önem arz etmektedir.

Cumhuriyet döneminde yaklaşık 115 eser Türkçeye çevrilerek ülkemiz coğrafyasının hizmetine sunulmuştur. Tercüme edilen eserlerin 40’i kitap ve 75’i makalelerden meydana gelmektedir. Her şeyden önce yaklaşık yüz yıllık Cumhuriyet döneminde çevrilerek yayınlanan eser sayısının fazla olmadığını ifade etmek gerekmektedir. Aynı şekilde coğrafya biliminin klasik eserlerinden hemen hiçbirinin dilimize çevrilmemiş olması da büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Bundan dolayı akademik düzeyde belirli standartları taşıyan ve ülkemiz coğrafyasına önemli katkılar sağlayacak eserlerin çevrilmesi konusunda teşvik edici bir uygulamaya geçilmesinde faydalar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tercüme, Coğrafya Eserleri, Türkiye, Cumhuriyet Dönemi.

Abstract

It has been seen that academic study and broadcast about works made the science of geography valuable by translated in Turkey have not been made yet. This paper intended to eliminate the deficiency in geographical literature, argue translation matter with divergent perspective, and make mindfulness among geographers. Translations in today’s science world are one of the main factors in providing different knowledge and experiences share. Turkish geography also takes advantage of this is important.

It has been put about 115 works in service to Turkish geography by translated into the Turkish language in the Republic Period. Forty of the translated works are books, and seventy-five of them are articles. First of all, it should be expressed that the count of the works published by translated is not much at 100-year Republican period. The Republic Period lasted about a hundred years. Likewise, almost none of the classics of the science of geography have been translated into Turkish, is evaluated as a major deficiency. Hereby, put into practice incentive implementations on the translation of works that have certain standards at the level of academic, and will be contributed to Turkey’s geography crucially will be beneficial.

Keywords: Translation, Geography artifacts, Turkey, Republic Period.

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0002-1195-7436, maceylan@marmara.edu.tr



1. Giriş

Dünyada bilimlerin gelişmesi ve yaygınlık kazanması bakımından çeviri (tercüme) yöntemi, eski zamanlardan beri oldukça önemli bir fonksiyon üstlenmektedir. Çeviri, en basit tanımlamayla farklı diller konuşan birey ve topluluklar arasında aktarma olarak ifade edilebilir. Çeviriler, çeşitli şekillerde temin edilen bilgi ve tecrübelerin farklı kişi ve toplumlarla paylaşılmasını sağlayan önemli bir araç niteliği taşımaktadır. Böylece bilgi ve tecrübenin dünya genelinde ve ülkeler arasında dolaşımı sağlanarak yeni alanlarda kullanıma sunulması temin edilmektedir. Özellikle eğitim çevirinin en çok kullanıldığı alanların başında gelmektedir.

Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet ile birlikte çeviri işlerini yapmak ve düzenli yürütmek üzere 1921 yılında *Telif ve Tercüme Heyeti* teşkil edilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında özellikle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde okutulan ders kitaplarının çeviriler yoluyla temin edilmesi yoluna gidilmiştir. İbrahim Hakki (1924)'nın Galoudec ve F. Maurette'den çevirdiği Umumi Coğrafya ders kitabı liselerde okutulmuştur. Yine Yusuf Behçet (1924)'in Maurette'den çevirdiği Büyük Devletler Coğrafyası da ders kitabına başka bir örneği teşkil etmektedir. Bunlara benzer çeviri eserlerin Cumhuriyetin ilk yıllarında ortaöğretimde modern coğrafya anlayışının gelişmesine önemli katkıları olmuştur (Tümertekin, 1971, 7).

Ortaokul ve lise coğrafya kitapları farklı ülkelerden çeviri yapılarak temin edilmiş ve kitap ihtiyacı bir süre bu yöntemle karşılanmıştır. Daha sonra yazılan telif kitaplar eğitimdeki yerini almıştır. Akyol'un verdiği bilgiye göre, 1923-1924 ders yılı sonunda liselerin coğrafya kitaplarını ıslah etmek teşebbüsü ortaya çıktığından Fransız lise kitapları örnek alınarak bunlardan, Türkiye Coğrafyası hariç olmak üzere, Memleketler Coğrafyası aynen tercüme edilmek ve bizi ilgilendirenler ile Umumi Coğrafya adaptasyon suretiyle dilimize çevrilmiştir. Bundan başka coğrafya enstitüsü bazı derslere kılavuzluk etmek üzere Üniversite için de ders kitaplarını vücuda getirmiştir (Akyol, 1943/III, 266-267).

Ortaöğretim kademesine benzer bir uygulama büyük ihtiyaç olmasına rağmen yükseköğretimde bir iki örnek dışında söz konusu yapılmamıştır. Gümüüşcü ve Özur'ün belirttiği üzere, ülkemizden Avrupa'ya gönderilen bilim adamlarının rolleri, çeviri eserlerin bilime katkıları gibi konular tartışmaya açılmalı ve bu konularda daha derinlikli incelemeler yapılmalıdır. Fransız ve Alman ekolünden etkilendiği söylenen Osmanlı ve Cumhuriyet coğrafyacılığında neden 1903'te basılan Blache'nin bölgesel ekolu temsil eden çalışması, *Tableau de la Geographie France* isimli eserinin veya diğer kuruculardan Ritter'in ve Humboldt'un eserlerinin çevrilmediği sorusu hala cevapsız durmaktadır. Atatürk Dönemi ile birlikte başlatılan yeni çeviri hareketi, sözü geçen eserlerin çevrilmesi noktasında da etkisiz kalmıştır (Gümüüşcü ve Özur, 2016, 143).

Gerçekten Batı'da yayınlanan ders kitaplarının ve coğrafya klasiklerinin tercüme edilerek Türk coğrafyasına kazandırılması konusunda gerek kurumlar ve gerekse bireyler olarak planlı ve yeterli bir çeviri çalışması ortaya konulamamıştır. Ülkemizdeki üniversitelerin (İstanbul ve Ankara) coğrafya bölümlerine, coğrafya biliminin geliştirilmesi amacıyla yabancı öğretim üyesi getirilmesi konusunda yapılan teşebbüsler (Ceylan, 2013 ve 2014), maalesef kitaplar ve özellikle ders kitapları konusunda yapılamamıştır. Bu önemli eksikliğin Türkiye'de coğrafya biliminin gelişimini olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür.

Türkiye'deki kütüphaneler yabancı dilde yazılmış coğrafya eserleri bakımından oldukça yetersiz durumdadır. Maalesef bir kaç dışında klasik coğrafya kitaplarının hemen hiç biri kütüphanelerimizde bulunmamaktadır. Erinç bir makalesinde bu duruma şöyle dikkati çekmektedir: "Bu etüt ayrıca geniş bir literatür ihtiva etmektedir. Fakat hemen hepsi Rusça olan bu yayınları memleketimizde bulmak imkânsız olduğundan bunları çevirimize ilave etmekte pratik bir fayda görmedik" demektedir (Erinç, 1973, 231). Ülkemizde yetişen coğrafyacıların yakından takip ettikleri coğrafya biliminin farklı gelişme dönemlerini yansıtan Alman ve Fransız coğrafya ekollerinin klasik kitapları ile daha sonra yazılan kaynak eserlerin birkaç örneği dışında kütüphanelerimizde mevcut değildir. Bunların tercüme edilerek Türk coğrafyasına kazandırılmaması, üzerinde önemle durulması gereken bir konuyu teşkil etmektedir.

Diğer yandan ülkemizde ilk örnekleri basılan bazı ders kitaplarının hazırlanmasında yabancı kaynaklardan önemli ölçüde yararlandığı da bilinmektedir. Bu bağlamda Erinç, Jeomorfoloji (I ve II) adlı kitabının önsözünde bu konuya temas etmiştir. Müellife göre; "Bu cildin muhtelif kısımlarının hazırlanmasında, bazı yabancı ders kitaplarından geniş ölçüde istifade edilmiştir. Kitabın sonundaki kısa bibliyografyada gösterilmiş olan bu eserler, aynı zamanda yabancı dillerde yayınlanmış araştırmaları gösteren zengin literatür listeleri de ihtiva etmektedir" (Erinç, 1982, III). Aynı şekilde ikinci cildin önsözünde de "Bu cildin hazırlanmasında da bazı yabancı ders kitaplarından geniş ölçüde faydalanılmış ve bilhassa birçok şekiller bunlardan alınmıştır. Bu kitapların isimleri birinci ciltte olduğu gibi eserin arkasındaki listede



gösterilmiştir” (Erinç, 1971, IV) demektedir. Zaten jeomorfoloji ülkemizde hemen her zaman yabancı kaynak eserlere en açık coğrafya bilim dallarının başında gelmiştir.

Aynı konuda diğeri bir örnek de iklimle ilgilidir. Ardel’in Klimatoloji Dersleri (1941) adlı kitabıyla ilgili yapılan bir değerlendirmede; “Yurdumuzla ilgili bazı önemli ilaveler ihtiva etmekle beraber bir Fransız kaynağına (de Martonne) geniş ölçüde dayanan ve o zamana kadar Türkiye’de aynı konuda bir benzeri neşredilmemiş çok faydalı bir ders kitabı” şeklinde söz edilmektedir (Erinç, 1973, 134). Bunlara karşılık diğeri birçok coğrafya bilim alanında aynı durum geçerli olmamıştır. Halen coğrafyanın birçok bilim alanında temel bilgileri ihtiva eden ders kitaplarının sayısının oldukça az olduğu dikkati çekmektedir. Hatta hiç ders kitabı olmayan coğrafya bilim alanları bile bulunmaktadır.

Aslında çeviri kitap eksikliği, yalnızca Türkiye’de ihmal edilen bir konu da değildir; tabii her ülkedeki eksiklik oranının farklı olduğu da unutulmamalıdır. Dünya’nın önemli coğrafya birliklerinden The Association of American Geographers’ın başkanlarından Terry Gilbert Jordan (1938-2003), daha 1987 yılında yazdığı bir yazısına “*Translation, Please (Çeviri, Lütfen)*” adını vermiş ve Amerikalı coğrafyacıları çeviriye, özellikle coğrafyanın kurucularının yayımlarını tercümeyle davet etmiştir (Gümüşçü, 2012, 27-28). Bilimin sürekli değişimi ve evrenselliği göz önüne alındığında, bu davet esasen her daim geçerliliğini korumaktadır. Bu anlamda çevirinin sürekli değişimin ve yenilenmenin temel araçlarından biri olarak görülmesinin gerekliliğini de kabul etmek gerekmektedir. Konuya bu açıdan bakıldığında, Türkiye’de coğrafya biliminin geliştirilmesi ve dönüştürülmesinde çeviri eserler temel araçlardan biri olarak ele alınıp değerlendirilmez.

2. Amaç ve Yöntem

Ülkemizde çeviri coğrafya eserleri konusunda bugüne kadar doğrudan herhangi bir akademik çalışmanın ve yayının yapıldığı tespit edilememiştir. Gerçekten önemli olmasına rağmen bu konuda bilgi ve literatür eksikliği olduğu görülmektedir. İşte bu çalışmayla ülkemizdeki mevcut eksikliğin giderilmesine az da olsa bir katkı sağlanması amaçlanmıştır. Aynı zamanda coğrafya alanında çeviri konusunun farklı yönleriyle tartışılması, önemine dikkat çekilerek coğrafyacılar arasında bir farkındalık oluşturulması da diğeri amaçlar arasında belirtilebilir.

Makalede ilk önce kütüphane katalogları, basılı ve elektronik dergiler, yayınlanmış çeşitli biyografi eserlerden ve internet kaynaklarından çeviri yayınlar belirlenmeye gayret edilmiştir. Çalışmada çeviri coğrafya kitap ve makaleler Cumhuriyet dönemiyle sınırlı tutulmuştur. Çünkü Osmanlı dönemi de ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturacak kadar önemli bir zenginlik arz etmektedir.

Çeviri eserler ilk önce kitap ve makale olarak iki kısma ayrılmış ve daha sonrada tarih sırasına göre açık künyeleriyle birlikte verilmiştir. Ayrıca makaleler 20’er yıllık beş döneme ayrılarak ele alınmıştır. Böylece döneme bağlı özellikler ve değişiklikler de kısmen belirlenmeye çalışılmıştır. Bazı kitap ve makale çevirileri birden fazla kişi tarafından yapılmıştır. Bu tür yayınlara, tekrara düşmemek için çeviriciler arasından ilk isme veya editörün ismine göre sıralanarak yer verilmiştir.

3. Kapsam

Türk ve yabancı ortak yazarlı olan ve ülkemizde yayınlanan kitap ve makaleler bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çok yaygın olmamakla birlikte literatürde bu şekilde bazı yayınlar tespit edilmektedir. Aynı şekilde sınırlı sayıda olan yabancı yazarlı coğrafya kitaplarının tanıtımıyla ilgili tanıtım yazıları da makalenin kapsamı dışında bırakılmıştır. Yine bazı kitap ve makalelerin içinde alıntı kapsamında değerlendirilebilecek bir-iki sayfalık yapılan çeviriler de dikkate alınmamıştır. Çeviri kitapların yalnızca birinci baskılarına yer verilmiştir. Yabancı bilim adamlarının ülkemiz dergilerinde yayınladıkları Türkçe özetli makaleleri ile coğrafyacılar tarafından yapılan fakat konusu coğrafya kapsamı dışında olan çeviri yayınları da yine dâhil edilmemiştir. Yabancı coğrafyacıların ülkemizde yayınladıkları Türkçe dışındaki dillerde olan kitap ve makaleleri de dikkate alınmamıştır.

Burada verilen çeviri coğrafya kitap ve makaleleri dil ve içerik bakımından değerlendirilmemiştir. Gerçekten çok iyi çevirilerin yanı sıra sayıları az da olsa çeviri tekniği ve ifade şekli bakımından sorunlu olan çeviri makaleler de yer almaktadır. Bu nedenle çevirilerin hem coğrafya bilimine hem de yabancı dile tam vakıf ehil kişiler veya ekipler tarafından yapılması gerekmektedir. Diğeri türlü istenilen fayda tam olarak temin edilmemekte, yanlış bilgilendirme ve anlaşılmalara neden olmaktadır.



4. Cumhuriyet Döneminde Tercüme Edilen Coğrafya Eserleri

Cumhuriyet döneminde tercüme edilen coğrafya eserleri, kitap ve makale olmak üzere iki ana gruba ayrılarak incelenmiştir. Çalışmada 40'ı kitap ve 75'i makaleden oluşan toplam 115 eser tespit edilmiştir. Bununla birlikte şüphesiz ulaşılamayan bazı eserler de olmuştur.

4.1. Kitaplar

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar geçen yaklaşık bir asır dönemde tespit edilebilen çeviri kitap sayısının (40 adet) çok fazla olmadığı görülür. Mevcut bilgilere göre Cumhuriyet döneminde akademik düzeyde coğrafya alanında çeviri olarak yayınlanan ders kitabı niteliğindeki ilk eser, Hamit Sadi (Selen) tarafından Alfred Hettner (1859-1941)'den tercüme edilerek yayınlanan *Mevzîi Coğrafya* adlı kitaptır (Foto 1). İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi Neşriyatı olan kitabın daha sonraları Latin harfleriyle tekrar basımı yapılmıştır. 1927 yılında basılan ve 126 sayfadan oluşan kitabın önsözünde Hamid Sadi, Alfred Hettner'in akademik hayatı ve coğrafi çalışmaları hakkında özlü bilgiler vermiştir. Kitabın içeriği konusunda da nispeten uzun açıklamalar yapmıştır.

Kitabın önsözünde Hamid Sadi, "Kıymeti ilmiyesi pek yüksek olan bu eseri, Türkçeye mükemmelen nakil edebildiğimizi iddiadan uzak bulunuyoruz. Lisanımız coğrafya istilahlarının henüz takrir (yer) etmemiş olması ve tercüme tekniği itibariyle olan kusurlarımız dolayısıyla ihtimal birçok hatalar bulunacaktır. Kar'ilerin (okuyucuların) memleketimizde bu tarz bir eserin ilk defa tercüme edilmekte olduğunu nazarı itibara alarak kusurlarımızın tashihine fırsat bahşedeceklerini ümit ederim." cümlelerinde çeviri tekniği bakımından bugün de kısmen geçerli olan önemli bir soruna temas etmiştir. Gerçekten coğrafi kavramların çevrilmesi ve bunlara uygun Türkçe karşılıkların bulunması sorunu halen devam etmektedir. Yine yer adlarının yazılışı da diğer bir önemli sorunu oluşturmaktadır.

Akyol, ilmi kitapların tercüme edilirken aynı yabancı terimi aynı zat tarafından dilimize başka başka kelimelerle çevrildiğine dikkati çekerek Maarif-i Umumiye Nezareti bunların doğru karşılıklarını araştırmak işiyle uğraşacak Türkiye Maarif-i Umumiye Nezareti İstilahat Encümeni adıyla bir ilmi heyetin 1913 yılında teşkiline karar verildiğini (Akyol, 1943/II, 128-129) ifade etmektedir. Osmanlı döneminde sorunun çözümüne yönelik bu uygulamaya karşılık Cumhuriyet döneminde de Maarif Vekilliği öncülüğünde Ankara'da toplanan Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941)'nde sorunun farklı yönleriyle tekrar ele alındığı görülmektedir. Fakat coğrafya biliminin dinamik yapısı göz önüne alındığında bu sorunun devamlılık arz eden bir özelliğe de sahip olduğu söylenebilir. Nitekim çeviri bir eserinde Özgüç, "yazarın ilk kez kendisinin kullandığı bazı kelime ve deyimlere karşılık bulma sorunları çeviride güçlükler oluşturmuştur. Ancak yine de uygun karşılığı bulunamayan kelimeler yazarın kullandığı anlam belirtilerek aynen alınmıştır" (Özgüç, 1976, V-VI), şeklinde sorunun bu yönüne değinmiş ve yaptığı bir uygulamadan söz etmiştir.

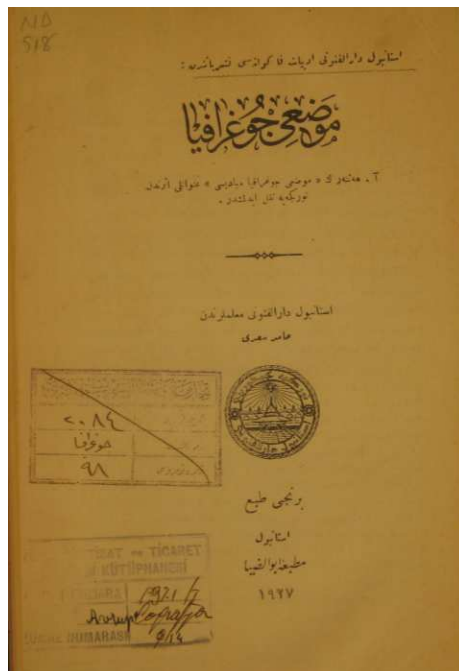


Foto 1. Hamit Sadi (Selen)'nin 1927'de Alfred Hettner'den çevirdiği *Mevzîi Coğrafya* adlı ders kitabı.



Erich Obst'un hazırladığı *Boğazlar (İstanbul-Çanakkale) Mıntakası İklimi* adlı çalışma da akademik bakımdan ilk çeviri araştırma kitabı özelliğini taşımaktadır. 1932 yılında basılan bu eser, Kuleli Askerî Lisesi coğrafya muallimi M. Niyazi Erenbilge tarafından tercüme edilmiştir (Foto 2). Erenbilge'nin önsözde belirttiği üzere, bu çeviri eser, esasen "Erich Obst'in neşretmiş olduğu çok kıymetli eserleri meyanında bir de «Türkiye Avrupası iklimi» isminde bir kitabı vardır ki işte bu risale o kitabın Boğazlar (İstanbul-Çanakkale) mıntakası ikliminden bahseden kısmının tercümesidir." 1915-1918 yılları arasında İstanbul Darülfünun' da görevlendirilen Obst, çeviriye esas olan *Das Klima Thrakiens als Grundlage der Wirtschaft* (1921) adlı kitabında; Trakya (Istranca dağlık silsilesi ve kuzey kıyı bölgesi ile orta ve güney Trakya), Boğaziçi ve Çanakkale Boğazı olmak üzere üç kısma ayırarak incelemiştir (Ceylan, 2013, 324).

Diğer yandan Cumhuriyetin ilk yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda, özellikle liselerde Fransa'da okutulan bazı coğrafya kitapları tercüme edilerek okutulmuştur. İbrahim Hakkı (Akyol), Ali Macit (Arda) ve Yusuf Behçet (Güçer)'in tercüme ettiği kitaplar bu uygulamaya örnek olarak verilebilir. Bu ders kitaplarının daha sonraki yıllarda tekrar basımları da yapılmıştır. Makalede belirlenebilen en eski lise çeviri coğrafya ders kitabı İbrahim Hakkı'nın Fransız L. Galoudec ve F. Maurette'den çevirdiği ve 1924'te basımı yapılan *Umumi Coğrafya: Tabii, Beşeri, İktisadi* (Cilt 1) adlı eserdir. Milli Eğitim Bakanlığı kısa bir süre sonra da genellikle telif eserlerle coğrafya eğitime devam etmiştir. Dolayısıyla birkaçı dışında (örneğin İbrahim Hakkı Akyol ve Ali Macit Arda'nın Elicio Colin'den çevirdiği *Umumî Coğrafya*) çeviri coğrafya eserlerinin okutulması fazla uzun sürmemiştir.

Makalede tespit edilebilen 40 adet çeviri coğrafya kitabı tarih sırasına göre aşağıda açık künyeleriyle birlikte verilmiştir. Bunlardan 5'i ortaöğretimde okutulan çeviri ders kitaplarından oluşmaktadır. 4'ü Ruhi Turfan ve Şevki Yazman tarafından Reinhard Stewig'den yapılan çevirilerdir. Bunların da 3'ü İstanbul ve 1'i Batı Anadolu'nun taksimatı konularıyla ilgilidir. Keza Celal Aybar (2 adet) nüfus, Nazmiye Özgüç (2 adet) şehir, Emrullah Güney (2 adet) İran ve İç Asya Türk Dünyası, Aykut Acar (2 adet) ulaşım ve tarım coğrafyasıyla ilgili çeviri eserlerle Türkiye coğrafyasına katkıda bulunmuşlardır. Diğer çeviri kitapların ise coğrafyanın farklı alanlarıyla ilgili olduğu görülmektedir.

Ülkemiz coğrafyasına tercüme edilerek en çok eseri kazandırılan coğrafyacıların başında Reinhard Stewig (1929-2016) gelmektedir. Almanya'da Kiel Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü'nde uzun süre çalışan Stewig, Batı Anadolu, Bursa ve İstanbul başta olmak üzere ülkemizle ilgili çok sayıda çalışmalar yapmıştır. Stewig'in 4 kitabı ve 1 makalesi Türkçeye çevrilmiştir. Aynı şekilde Fransız Louis Galloudec ve Fernand Maurette'den İbrahim Hakkı (2), Yusuf Behçet (1) ve Ali Macit (1) tarafından 4 ders kitabı çevrilerek liselerde okutulmuştur. Kitaplar, makalelerde olduğu gibi genellikle çok farklı coğrafyacıdan tercüme edilmiştir.



Foto 2. Mustafa Niyazi (Erenbilge)'nin 1932'de E. Obst'an çevirdiği Boğazlar (İstanbul-Çanakkale) Mıntakası İklimi adlı araştırma kitabı.



- (Akyol), İ. Hakkı (1924). *Umumi Coğrafya: Tabii, Beşeri, İktisadi* (L. Gallouedec, F. Maurette'den Çeviri), 1. Cilt (Lise ders kitabıdır), İstanbul: Matbaa-i Amîre.
- (Güçer), Y. Behcet (1924). *Büyük Devletler Coğrafyası: Tabii, Beşeri, İktisadi* (L. Gallouedec, F. Maurette'den Çeviri) (Lise ders kitabıdır). İstanbul: Matbaa-i Amire.
- (Akyol) İ. Hakkı (1925). *Umumi Coğrafya: Tabii, Beşeri, İktisadi* (L. Gallouedec, F. Maurette'den Çeviri) (Lise ders kitabıdır). 2. Cilt. İstanbul: Matbaa-i Amîre.
- (Arda), A. Macit (1925). *Avrupa Coğrafyası* (L. Gallouedec, F. Maurette'den Çeviri) (Lise ders kitabıdır). İstanbul: Matbaa-i Amîre.
- (Selen), H. Sadi (1927). *Mevzî Coğrafya* (Alfred Hettner'den Çeviri). İstanbul: İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi Neşriyatı.
- (Akyol), İ. Hakkı, (Arda) A. Macit (1930). *Umumî Coğrafya* (E. Colin'den Çeviri) (Lise ders kitabıdır). İstanbul: Devlet Matbaası.
- (Erenbilge), M. Niyazi (1932). *Boğazlar (İstanbul-Çanakkale) Mıntıkası İklimi* (E. Obst'tan Çeviri). İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi.
- Duran, F. Sabri (1934). *Nereden Geliyoruz ?* (A.T. Moreux'den Çeviri). İstanbul: Akşam Kitaphanesi.
- Çıtakoğlu, A. Niyazi, Baykal, B. Sıtkı (1940). *Komün Bilgisi Şehirciliğe Giriş* (E. Reuter'den Çeviri). Ankara: Maarif Vekilliği Siyasal Bilgiler Okulu Yayınlarından No. 12.
- Aybar, Celal, İnan, Şefik (1943). *İçtimai Morfoloji: Nüfus ve İçtimai Hadiseler* (M. Halbwachs'tan Çeviri). Ankara: İstatistik Umum Müdürlüğü Neşriyat No.228, Tetkikler Serisi No. 102.
- Aybar, Celal (1943). *Zamanımızın Nüfus Meseleleri* (R. R. Kuczinski, S. Nasu'dan Çeviri). Ankara: İstatistik Umum Müdürlüğü Neşriyat No. 212, Tetkikler Serisi No. 94.
- Tanoğlu, Ali (1947). *Türkiye'de Jeolojik ve Jeomorfojenik Tetkik Seyahatları* (E. Chaput'dan Çeviri). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayın No.11 (Bu kitabın 1976 yılında 2. Baskısı yapılmıştır).
- Yeğin, M. Şekip, Yücesoy, Cevat (1949). *Coğrafya Ekonomisi: Ekonomik Coğrafya Prensipleri: Tabiat ve İnsan, Üretim, Tedavül, Ticarete Elverişli Mamuller* (L. Dechesne'den Çeviri). İstanbul: (Y.Y).
- Arda, A. Macit (1963). *Tabii Çevre, Beşeri Çevre: Öğretim İslahatı Ruhuna Uygun Tabii Bilimler Ve Coğrafyası* (F. Campan, P. George'dan Çeviri). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Kitapları No. 82.
- Turfan, Ruhi, Yazman, M. Şevki (1965). *Bizans-Konstantinopolis-İstanbul: Dünya Şehri Problemi Bakımından Bir Araştırma* (R. Stewig'den Çeviri). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Turfan, Ruh, Yazman, M. Şevki (1965). *İstanbul'un Bünyesi: Doğulu Osmanlı Bünyeden Avrupalı Kozmopolit Bünyeye Geçiş* (R. Stewig'den Çeviri). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Turfan, Ruhi, Yazman, M. Şevki (1966). *İstanbul'da Çıkamaz Sokaklar ve Gecekondu Meselesi* (R. Stewig'den Çeviri). İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü Neşriyatı No. 54.
- Turfan, Ruh, Yazman, M. Şevki (1967). *Coğrafi Tabiata Uygun Sahalar Yönünden Batı Anadolu'nun Taksimatı* (R Stewig'den Çeviri). İstanbul: İstanbul Matbaa Sanat Enstitüsü.
- Pekman, Adnan (1969). *Coğrafya (Geographika: Kitap XII)*. (Strabon'dan Çeviri). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları 1437.
- Öngör, Sami (1970). *Coğrafya Öğretimi ve Coğrafya Kitapları ile Atlaslarının Geliştirilmesi* (E. C. Marchant'dan Çeviri). İstanbul: Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları No. 10, Tercüme Serisi 4.
- Özgüç, Nazmiye (1976). *Şehrsel Merkeziyetin Gelişmesi* (J. Gottmann'dan Çeviri). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayın No. 80.
- Hakyemez, Yavuz, Karabıyıkoglu, Mustafa, Oşkan, İbrahim (1980). *Kıvrımlı Sığ Deniz (Kıyı, Lagün, Gelgit Düzlüğü ve Kitadüzü) Çökelleri, Çökelleme Ortamları ve Jeomorfolojisi* (Çeviri - Derleme). Ankara: Jeomorfoloğlar Derneği Jeomorfoloji Dergisi Özel Sayı/ Bilimsel Yayınlar Dizisi 1.
- Tümertekin, Erol, Tümertekin, Alp (1983). *Pazarlama Coğrafyası* (J. Beaujeu-Garnier, A. Delobez'den Çeviri). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını No. 143.
- Acar, Aykut (1984). *Ulaşım Coğrafyası* (G. F. Hauke'den Çeviri). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayın No. 89.
- Özgür, Resul, Erkal, Tevfik (1985). *Ege'nin Neotektoniği ve Plio-Kuaterner Jeomorfolojisi* (J.J. Dufaure, B. Bousquet ve P.Y. Pechoux ile J. Jackson, G.C.P. King ve C. Vita-Finzi'nin Yayınladığı İki Makalenin Çevirisi/ Derlemesi). Ankara: Türkiye Jeomorfoloğlar Derneği Yayınları Bilimsel Seri No. 2.
- Acar, Aykut (1985). *Genel Tarım Coğrafyası* (E. Otremba'dan Çeviri). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.



- Arayıcı, Aysin (1998). *Coğrafya Savaşmak İçindir* (Y. Lacoste'den Çeviri). İstanbul: Özne Yayınları.
- Güney, Emrullah (2000). *Göçer-Konar Kaşgaylar, Afganistan Türkmenleri, Doğu Türkistan Uygurları* (National Geographic'ten Seçme Makalelerin Çevirisi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Karabacak, Tuğrul (2003). *Jeopolitik, Strateji ve Coğrafya* (Colin Gray, Geoffrey Sloan'dan Çeviri). Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayınları 59.
- Özgüç, Nazmiye (2004). *Ekvator Hikâyeleri: Sıfır Enlemi* (G. Guadalupi, A. Shugaar'dan Çeviri). Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları 188.
- Arı, Yılmaz (Editör) (2005). *20. Yüzyılda Amerikan Coğrafyasının Gelişimi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Cenkçiler, Dilek (2010). *Coğrafya ve Devrim* (David N. Livingstone, Charles W. J. Withres'ten Çeviri). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güney, Emrullah (2013). *İran ve İç Asya Türk Dünyası'nda Geziler: İran'da Göçer-Konar Kaşgaylar, Afganistan Türkmenleri, Kırgızlar, Uygur Türkleri* (Çeviri - Derleme). İstanbul: Ajans 2023 Yayıncılık.
- Helvacı, Cahit (Editör) (2013). *Genel Jeoloji: Temel Kavramlar* (F.K. Lutgens, E.J. Tarbuck, D.G. Tasa'dan Çeviri). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ereker, Fulya (2014). *Siyasi Coğrafya: Dünya-Ekonomisi, Ulus-Devlet Ve Yerellik* (Colin Flint, Peter J. Taylor'dan Çeviri). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Doğan, Uğur (Editör) (2015). *Jeomorfolojinin Temelleri* (R.J. Huggett'ten Çeviri). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nilay Kocası, Arzu (2015). *Türkiye Coğrafyası* (Stéphane de Tapia, Marcel Bazin'den Çeviri). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bekaroğlu, Erdem, Anlı, Ö. Faruk, Turut, Hatice, Tuysuz, Suat (2017). *Coğrafya Tarihi Felsefesi ve Temel Kavramları* (Arild Holt-Jensen'den Çeviri). İstanbul: İdil Yayınları.
- Esen, Burak (2018). *Coğrafyanın Anarşist Kökleri-Mekânsal Özgürleşmeye Doğru* (S. Springer'den Çeviri). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Kaya, Baki, Yavaş, Fatma (2019). *Coğrafya Neden Önemlidir: Hiç Olmadığı Kadar* (Harm de Blij'den Çeviri). Ankara: Hece Yayınları.

4.2. Makaleler

Genel literatür taraması sonucunda farklı yıllara ait toplam 75 adet coğrafya makalesinin çevirisi yapılarak coğrafya bilimine kazandırıldığı tespit edilmiştir. Her şeyden önce yaklaşık yüz yıllık Cumhuriyet döneminde çevrilerek yayınlanan coğrafya makalesi sayısının fazla olmadığını söylemek mümkündür. Şüphesiz bununla ilgili coğrafyacıları yönlendiren veya teşvik eden herhangi bir özel veya resmi uygulama söz konusu olmamıştır. Çeviri yapan hemen bütün coğrafyacılar bunu kendi istek ve imkânları ölçüsünde gerçekleştirmişlerdir. Öte yandan ülkemizde akademik puanlama ve teşvik sürecinde çeviri makalelerin daha alt düzeyde kabul gördüğü de bilinmektedir. Bundan dolayı akademik bakımdan belirli standartları taşıyan ve ülkemiz coğrafyasına önemli katkı sağlayacak makalelerin çevrilmesi konusunda teşvik edici bir uygulamaya geçilmesi gerekmektedir.

Makalede incelenen yaklaşık bir asırlık süre, 1940 ve öncesi, 1941-1960, 1961-1980, 1981-2000 ve 2001-2020 olmak üzere 20'er yıllık periyotları kapsayan beş döneme ayrılmıştır (Tablo 1). Böylece çeviri sayısının dönemlik değişimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, 2001 yılı öncesi dönemlerden 1941-1960 arası dışında genellikle değerlerin birbirine daha yakın olduğu ayırt edilmektedir (Grafik 1). 2001 yılından sonra çeviri makale sayısında belirgin bir azalmanın olduğu dikkati çekmektedir. Gerçekten bunda ülkemizde akademik atama ve yükseltmelerde puanlama esaslarının büyük ölçüde değiştiği ve çeviri makalelerin daha alt düzeyde kabul görmesinin de rolü olduğu söylenebilir. Diğer dönemlerden 1940 ve öncesinde Ali Macit Arda'nın ve 1941-1960 döneminde ise seri halde çeviri makale yayınlayan Naci Fikret Baştağ'ın belirgin etkisinin olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle bu dönemlerin çeviri sayılarında kişisel gayretlere bağlı bir artış meydana gelmiştir. 1961-1980 ile 1981-2000 yılları arasına rastlayan dönemlerde ise daha fazla sayıda coğrafyacının çeviri faaliyetine katıldığı ve çevirinin daha geniş bir tabana yayıldığı anlaşılmaktadır. Fakat bu durum 2001 yılından sonra maalesef devam etmemiştir.

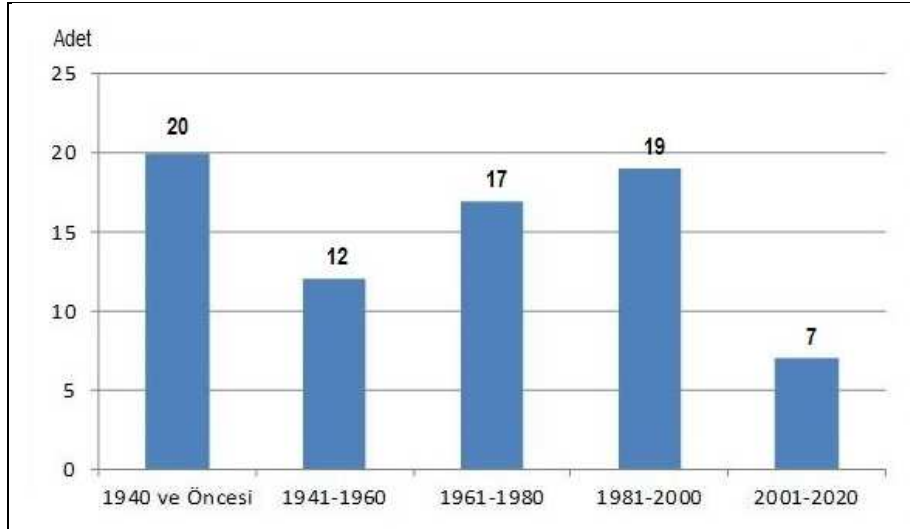


Tablo 1. Türkiye’de Tercüme Edilen Coğrafya Makale Sayısının Dönemlere Dağılışı.

Dönem	1940 ve Öncesi	1941-1960	1961-1980	1981-2000	2001-2020	Toplam
Sayı	20	12	17	19	7	75
Oran (%)	26.7	16.0	22.7	25.3	9.3	100

Kaynak: Genel literatür derlemesi, 2020.

Cumhuriyet döneminde 3 ve daha fazla makale tercümesi yapan coğrafyacılar incelendiğinde, toplam 7 coğrafyacının adı belirlenmektedir (Tablo 2). Bunlar arasında 15 çeviri makalesiyle Ali Macit Arda ilk sırayı almaktadır. Ali Macit, 1940 ve öncesi dönemde Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası’nda yayınlanan ve Avrupalı önde gelen coğrafyacılarından yaptığı 15 çeviri makalesiyle ülkemizde beşeri coğrafya bilim alanına önemli katkılar sağlamıştır. 7 adet çeviri makalesiyle Oğuz Erol ikinci sırada gelmektedir. Oğuz Erol, çeviri makaleleriyle fiziki coğrafya ve özellikle de jeomorfoloji bilim dalına büyük bir katkı yapmıştır. Naci Fikret Baştağ ise Halkevi tarafından yayınlanan Konya adlı dergide Ernest Chaput’un eserinden Konya ile ilgili kısmından yaptığı seri çeviri yayınlarla üçüncü sırayı almıştır. Bu üç kişinin yaptığı çeviri sayısı (27 adet), toplam çeviri coğrafya makalelerinin % 36’sına tekabül etmektedir. Çalışmada elde edilen sayısal veriler, bir yönlendirme veya teşvikten ziyade, çeviri konusunda büyük ölçüde kişisel gayretlerin öne çıktığını ortaya koyar niteliktedir.



Grafik 1. Türkiye’de Tercüme Edilen Coğrafya Makale Sayısının Dönemlere Dağılışı.

Ülkemizde makale düzeyinde en çok eseri çevrilen yabancı bilim adamı Fransız beşeri coğrafyacı Albert Demangeon olmuştur. Demangeon’un 6 makalesi Türkçeye çevrilmiştir. Bundan başka F. Taeschner (2), E. Dennery (2), F. Schnoss (2), W.J. McCallien (2), H. Louis (2), R.W. Hey (2), W.B. Fisher (2) ve D. Kelletat (2)’in 2’şer makalesi çevrilerek coğrafya bilimine kazandırılmıştır. Bu verilerin ortaya koyduğu üzere çeviriler, geniş bir yelpazede ve çok farklı yabancı coğrafyacılarından yapılmıştır.

Tablo 2. Cumhuriyet Döneminde Makale Olarak Üç ve Daha Fazla Çeviri Yapan Coğrafyacılar.

Dönemi	1940 ve Öncesi	1941-1960	1961-1980	1981-2000	2001-2020	Toplam
Ali Macit Arda	15					15
Oğuz Erol			4	3		7
Naci Fikret Baştağ		5				5
Nazmiye Özgüç			3		1	4
Cevat R. Gürsoy		2		1		3
Emrullah Güney			2		1	3
F. Sancar Ozaner				3		3

Kaynak: Genel literatür derlemesi, 2020.



Diğer önemli bir konuda çevirisi yapılan veya çevirmek için tercih edilen coğrafya makaleleri hangi esaslara göre belirlenmiştir. Bununla ilgili çevrilen makalelerin başında çevirmen tarafından genellikle herhangi bir açıklamanın yapılmadığı görülmektedir. Fakat ender örnekler de vardır. Nitekim Erol, çevirdiği bir makaleye yazdığı kısa önsözde, “*Son yıllarda jeomorfolojik çalışmalar ve bunların sonuçlarının matematik usuller ve formüllerle ifadesi yolunda, çeşitli yazarlar tarafından denemeler yapılmaktadır. Bu çeşit denemelerin ne derecede kesin morfolojik bilgiler sağlayacağı H. Mortensen'in de yazdığı gibi gelecekte daha iyi anlaşılacaktır. Ancak bu mahiyetteki çalışmalardan Türk Coğrafyacılarına bir örnek vermek maksadı ile bu makalenin tercüme edilmesi faydalı görülmüştür.*” (Erol, 1964, 117), demektedir. Genel olarak belirtmek gerekirse, makale tercihlerinde çeviri yapan coğrafyacıların ilgi alanları ve kişisel dostluklar gibi çeşitli etkenlerin rol oynadığı söylenebilir.

4.2.1. Türkiye’de 1940 ve Öncesinde Yayınlanan Çeviri Coğrafya Makaleleri

Bu dönemde toplam 20 adet makalenin tercüme edilerek yayınlandığı belirlenmiştir. Darülfünun muallimlerinden Ali Macit (Arda), Avrupalı farklı coğrafyacıardan yapmış olduğu 15 adet çeviri makaleyi 1928-1932 yılları arasında Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası’nın çeşitli sayılarında yayınlamıştır. Bunlar arasında özellikle Fransız beşeri coğrafyacılar Albert Demangeon (1872-1940)’un 6 makalesi ile Paul Vidal de La Blache (1845-1918)’ın bir makalesi dikkati çekmektedir. Keza Mehmet Besim (Darkot) tarafından 1925-1928 yıllarında İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi Coğrafya Şubesi’nde görevli olan Fransız coğrafyacı Théodore Lefebvre (1889-1943)’den çevrilerek yayınlanan *Türkiye Coğrafyasına Dair Sualler: Tabiat, Beşeri ve İktisadi Coğrafya* isimli makale de ülkemizde coğrafyanın bilgi kaynakları arasına anket yönteminin kazandırılması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır (Ceylan, 2013, 328).

Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası, çeviri coğrafya makalelerin yayınlandığı akademik bir dergi olarak öne çıkmaktadır. Hatta dergide tercüme yazıların fazlalığı karşısında telif yazıların daha sınırlı olduğu, bu durumun dönemin bilim alanında bir tercüme devri gibi algılanmasına yol açtığı, dönemin müderrislerinin ve muharrirlerinin özellikle içtimaiyat, felsefe ve coğrafya konularında batıda çıkan yayınların dilimize aktarılmasına önem verdikleri belirtilmektedir (Kazancıgil, Vergili, 2002, 38). Gerçekten Ali Macit (Arda) İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Mecmuası’nın 1929, 1930 ve 1932 yıllarına ait sayılarında çok sayıda çeviri coğrafya makalesi yayınlamıştır. Hatta müellifin 1930 yılında mecmuanın Temmuz-Eylül sayısında (Cilt VII, Sayı IV) üç adet çeviri makalesinin bir arada yayınladığı dikkati çekmektedir. Zaten mecmuanın bu sayısı tamamen coğrafya makalelerine ayrılmıştır. Mecmuadaki makalelerden üçü çeviri olarak Ali Macit’e ve biri de telif olarak Ernest Chaput ve İbrahim Hakkı’ya ait olduğu görülmektedir (Foto 3).

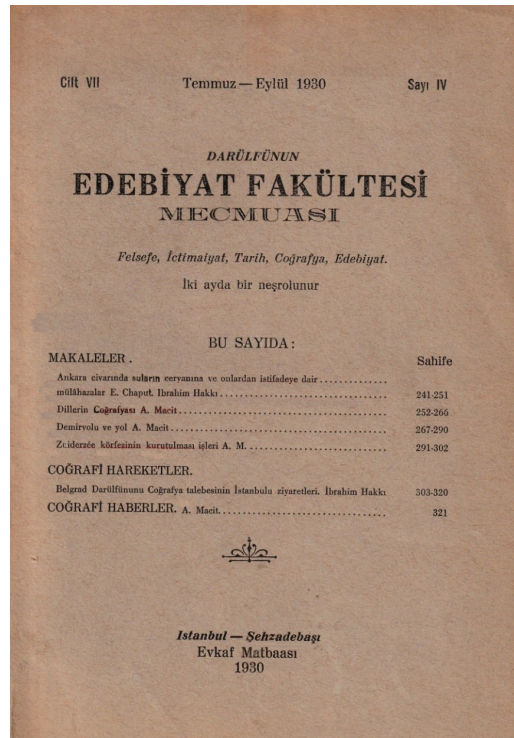


Foto 3. Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası'nın Coğrafya Sayısı (1930 Yılı, Sayı IV).



Cumhuriyet döneminde mevcut bilgilere göre en eski çeviri coğrafya makalesinin 1927 yılında yayımlandığı tespit edilmektedir. Hamit Sadi (Selen), Alman şarkiyatçı Franz Taeschner (1888-1967)'den *Muhtelif Devirlerde Anadolu'nun Yolları ve Cihan Münakalâtına Nazaran Vaziyeti* adlı makaleyi tercüme ederek 13 sayfa halinde yayınlamıştır (Foto 4). Makalenin yayımlandığı Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası'nın bu sayısı Haziran - Kânun-ı Evvel olup esasen 1926 yılına aittir. Fakat mecmuanın baskısı, İstanbul'da Milli Matbaa'da 1927 yılında yapılmıştır.

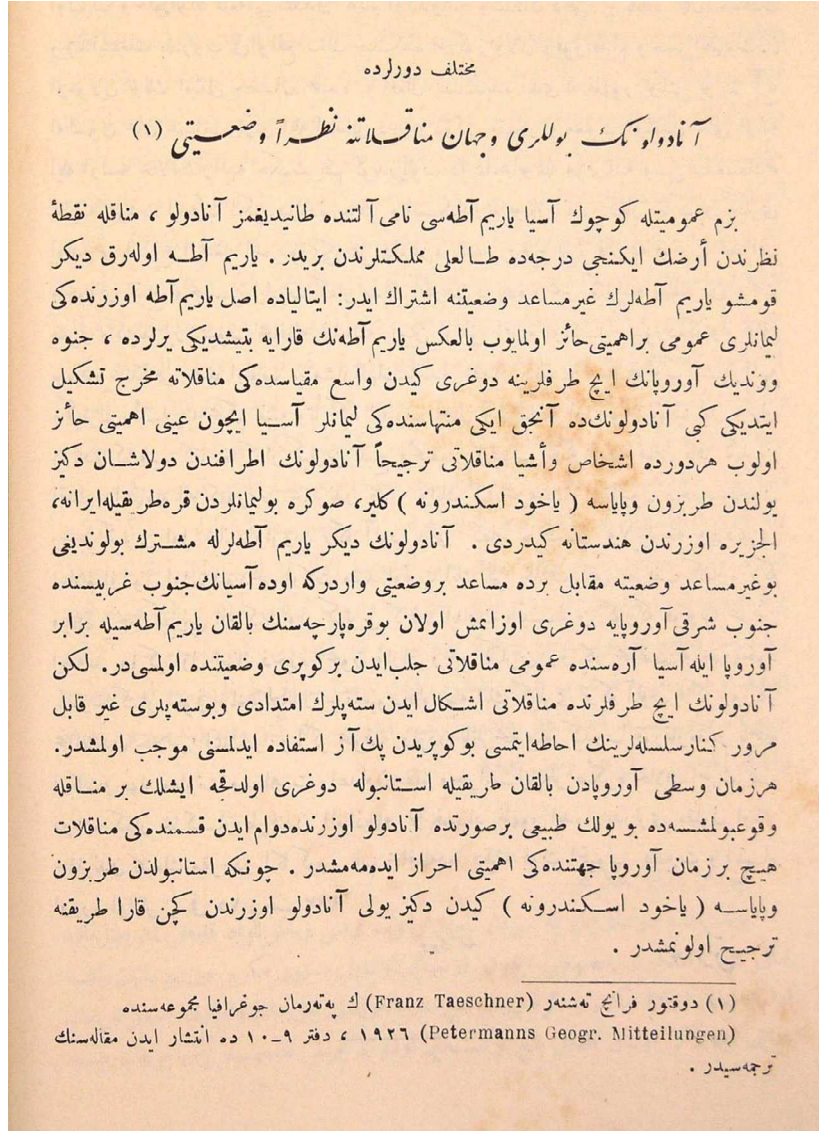


Foto 4. Hamit Sadi'nin 1927'de F. Taeschner'den çevirerek yayınladığı *Muhtelif Devirlerde Anadolu'nun Yolları ve Cihan Münakalâtına Nazaran Vaziyeti* adlı makalesinin ilk sayfası.

Bu dönemde tespit edilebilen çeviri coğrafya makaleleri şunlardır:

(Selen), H. Sadi (1927). *Muhtelif Devirlerde Anadolu'nun Yolları ve Cihan Münakalâtına Nazaran Vaziyeti* (F. Taeschner'den Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. V, S. I-II, s. 96-108.

(Darkot), M. Besim (1927). *Türkiye Coğrafyasına Dair Sualler: Tabiat, Beşeri ve İktisadi Coğrafya* (T. Lefebvre'den Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. V, S. IV-V, s. 446-485.

(Selen), H. Sadi (1928). *Osmanlılarda Coğrafya* (F. Taeschner'den Çeviri). *Türkiyat Mecmuası*, S. II, s.271-314.

(Arda), A. Macit (1928). *Coğrafyada Müşahede Usulleri* (C. Vallaux'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VI, S. IV, s. 661-677.



- (Arda), A. Macit (1929). Beşeri Coğrafyada Yaşama Tarzları (P. V. Blache'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. I, s. 1-37.
- (Arda), A. Macit (1929). Marco Polo'nun Tenkitli Yeni Bir Tab'ı (L. Gallois'ten Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. II, s. 146-150.
- (Arda), A. Macit (1929). Umumi Coğrafya I-II (M. A. Demangeon'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. II, s.151.
- (Arda), A. Macit (1930). Kır Meskeninin Coğrafyası (A. Demangeon'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. III, s. 184-227.
- (Arda), A. Macit (1930). XIX. ve XX. Asırlarda Kıtalar Arasındaki Muhaceret (Ph. Arbos'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. III, s. 228-232.
- (Arda), A. Macit (1930). Asya'nın Tarihten Evvelki Coğrafyasına Ait Malumat (P. Defontaines'ten Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. III, s.238-340 (Dergi içinde, metin üzerindeki başlık: *Asyaya Ait Kablettarihi Coğrafya Notları* şeklindedir).
- (Arda), A. Macit (1930). Dillerin Coğrafyası (A. Demangeon'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. IV, s. 252-266.
- (Arda), A. Macit (1930). Demiryolu ve Yol (A. Demangeon'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. IV, s. 267-290.
- (Arda), A. Macit (1930). Zuiderze Körfezinin Kurutulması İşleri (K. Jansma'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VII, S. IV, s. 291-302.
- (Arda), A. Macit (1932). Beynelmilel Ekonominin Coğrafi Çehresi (A. Demangeon'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VIII, S. I, s.35-66.
- (Arda), A. Macit (1932). Beynelmilel Ekonominin Coğrafi Yeni Safhaları (A. Demangeon'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VIII, S. III, s.60-95.
- (Arda), A. Macit (1932). Japonya'da Nüfus Fazlalığı (E. Dennery'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VIII, S. V, s.30-53.
- (Arda), A. Macit (1932). Hint Muhacereti (E. Dennery'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VIII, S. VI, s.27-61.
- (Arda), A. Macit (1932). Cihan Petrol Sanayinde Bir Dönüm Noktası [Petrol Buhranı] (N. Pervouchine'dan Çeviri). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, C. VIII, S. VII, s.45-64.
- Erenbilge, M. Niyazi (1936). Yirminci Asır Coğrafyacıları Oskar Peschel (F. Schnoss'den Çeviri). *Bilgi Yurdu Dergisi*, S. 1, s.9-14.
- Erenbilge, M. Niyazi (1936). Yirminci Asır Coğrafyacıları (F. Schnoss'den Çeviri). *Bilgi Yurdu Dergisi*, S. 2, s.36- 39.

4.2.2. Türkiye'de 1941-1960 Yılları Arasında Yayımlanan Çeviri Coğrafya Makaleleri

Ülkemizde 1941-1960 yılları arasında 12 adet çeviri coğrafya makalesi yayınlanmıştır. Bu dönemde Naci Fikret Baştaç, Konya Halkevi tarafından yayınlanan "Konya" dergisinde seri halinde 5 adet 3'er sayfalık *Arziyat Bakımından Konya* adlı çeviri makaleleri yayınlamıştır. Esasen bu makaleler, mütercim de belirttiği üzere Chaput'un *Voyages d'etudes Geologiques et Geomorphogeiqunes en Turquie* adlı eserinden Konya ile ilgili kısımlarının Fransızcasından iktibas edilerek yayınlanmasından ibarettir. Dikkat çekici bir örnek olduğundan burada yer verilmiştir. Ayrıca bu dönemde Celal Aybar'ın iki kitap bölümü ile Cevat R. Gürsoy ve diğerlerinin coğrafya bölümü hocalarından W.J. McCallien'den çevirdiği iki makale Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi'nde yayınlanmıştır. Bu dönemde tespit edilebilen çeviri coğrafya makaleleri şunlardır:

- Baştaç, N. Fikret (1940). *Arziyat Bakımından Konya* (E. Chaput'dan Çeviri). *Konya Halkevi Dergisi*, S. 31, s.1660-1662.
- Baştaç, N. Fikret (1940). *Arziyat Bakımından Konya* (E. Chaput'dan Çeviri). *Konya Halkevi Dergisi*, S. 33, s.1865-1867.
- Baştaç, N. Fikret (1940). *Arziyat Bakımından Konya* (E. Chaput'dan Çeviri). *Konya Halkevi Dergisi*, S. 34, s. 1979-1981.
- Baştaç, N. Fikret (1941). *Arziyat Bakımından Konya* (E. Chaput'dan Çeviri). *Konya Halkevi Dergisi*, S. 35, s.3023-3025.



Başta, N. Fikret (1941). Arziyat Bakımından Konya (E. Chaput'dan Çeviri). *Konya Halkevi Dergisi*, S. 36, s.3112-3114.

Sanır, F. Ali (1942). Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Enstitüsünün Öğretim Gezintileri (H. Louis'ten Çeviri). *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. I, S. 1, s.91-96.

Alagöz, C. Arif (1943). II. Dünya Harbi Kartoğrafya ve Kuzey Kutup Memleketleri (İng. Tercüme). *İlköğretim Dergisi*, S. 131-132 ve S. 133-134.

Aybar, Celal (1946). Nüfus İhtiyarlanması (J. Daric'ten Çeviri). İçinde: *Günün Nüfus Meseleleri*, s.1-10, Ankara: İstatistik Umum Müdürlüğü Yayını No. 225 (Kitap bölümüdür).

Aybar, Celal (1946). Teknik Terakki, Harp Tahripleri ve Optimum Nüfus (G. Letinier'den Çeviri). İçinde: *Günün Nüfus Meseleleri*, s.11-29, Ankara: İstatistik Umum Müdürlüğü Yayını No. 225 (Kitap bölümüdür).

Uysal, A. Edip, Gürsoy, Cevat, Şenyürek, Muzaffer (1949). Arzın Menşei-Hülasa (W.J. McCallien'den Çeviri), *Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. VII, S. 1, s.128-132.

Uysal, A. Edip, Gürsoy, Cevat, Şenyürek, Muzaffer (1949). Dünya Haritasının Evrimi -Hülasa- (W.J. McCallien'den Çeviri), *Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. VII, S. 1, s.149-153.

Erinç, Sırrı (1954). Küçük Asya'nın Pedojenez Şartları ve Toprakları (B.B. Polinov ve N.N. Rosov'dan Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, S. 5-6, s.210-221.

4.2.3. Türkiye'de 1961-1980 Yılları Arasında Yayınlanan Çeviri Coğrafya Makaleleri

Bu dönemde, coğrafyanın çok farklı dallarından 17 adet makale çevrilerek yayınlanmıştır. Özellikle Oğuz Erol, yaptığı 4 adet çeviriyle jeomorfoloji çalışmalarına önemli katkılar sağlamıştır. Yine fiziki ve beşerin farklı alanlarıyla ilgili Özgüç (3), Sungur (2), Güney (2) ve Turfan (2) birden fazla çeviri makaleleri yayınlayan coğrafyacıdır. Bu dönemde tespit edilebilen çeviri coğrafya makaleleri şunlardır:

Sungur, K. Ata (1964). Amerika Birleşik Devletlerinde Haritalama ve Yerleşme Tipleri (F. W. Foster'den Çeviri), *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, C. 7, S. 14, s.99-109.

Erol, Oğuz (1964). Denüstasyon Yüzeylerinin Bilhassa Peneplenlerin Uzay İçindeki Durumunun Tam Belirtilmesi İçin Metod (H. Svensson Çeviri). *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. XXII, S. 1-2, s.117-121.

Erol, Oğuz (1966). Jeomorfolojinin Ana Kavramlarındaki Yeni Gelişmeler Hakkında (H. Louis'den Çeviri). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s.321-342.

Karabıyıkoglu, Mustafa (1970). Jeomorfolojide Gelişmeler (R. U. Cooke'den Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 2, s.113-115.

Turfan, Ruhi (1971). Milâddan Sonraki İlk Yüzyıllarda İç Anadolu'nun Gelişmesi (H. Wenzel'den Çeviri). *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, S. 309, s.16-19.

Güney, Emrullah (1972). Türkiye'de Toprak Erozyonunun Yenilişi (D. Grayig'den Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 4, s.145-146.

Erinç, Sırrı (1973). Karadeniz Çanağının Bazı Oluşum Sorunları ve Neojen ve Antropojendeki Jeotektonik Özellikleri (A.V. Çekunof, L.İ. Riyabin'den Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, S. 18-19, s.231-252.

Özgüç, Nazmiye (1973). Kültürel Coğrafya (E. Ackerman'dan Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Dergisi*, N. 1, s.87-99.

Turfan, Ruhi (1974). Türkiye'nin Endüstrileşmesi (R.Stewig'den Çeviri). *Şehircilik Enstitüsü Dergisi*, S. 8-9, s.107-137.

Sungur, K. Ata (1975). Küçük Bir Anadolu Kasabasının Ekonomik Fonksiyonlarında Değişme (1947-1967) (P. Benedict'ten Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü Dergisi*, S. 2, s.1-50.

Erol, Oğuz (1977). Akdeniz ve Karadenizin Kuarterner Kıyıları (R.W. Hey'den Çeviri). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S. 8, s.205-220.

Erol, Oğuz (1977). Akdenizin Denizel Kuarterner Depolarının Sınıflandırılması (R.W. Hey'den Çeviri). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S. 8, s.221-228.

Özgüç, Nazmiye (1977). Türkiye'de Yüksek Verimli Meksika Buğdayı (W. Mitchell, P. Terrible'den Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, S. 20-21, s.279-287.

Özgüç, Nazmiye (1977). Yerşekilleri Coğrafyasının Mahiyeti (B. Zakrzewska'dan Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, S. 20-21, s.289-293.



Güldalı, Nuri (1978). Karstik Erimenin Nicel ve Nitel Düzeni Üzerine İklimin Etkisi (L. Jakuls'den Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 7, s.71-86.

Tevfik, Erkal, Karabıykoğlu, Mustafa (1978). Kentsel Çevrenin Fiziksel Sorunları (T.J. Chandler, R.U. Cooke, I. Douglas'tan Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 7, s.87-108.

Güney, Emrullah (1980). Değişik İklimlerde İrmakların Akış Özellikleri Üzerinde İnsanın Denetimi (A. Sundborg'dan Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 9, s.165-174.

4.2.4. Türkiye'de 1981-2000 Yılları Arasında Yayımlanan Çeviri Coğrafya Makaleleri

Bu dönemde 19 adet çeviri coğrafya makalesi yayımlanmıştır. Bunlardan ikisi W.B. Fisher'in 1979 yılının Kasım ayında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde verdiği iki ayrı konferanstan oluşmaktadır. Diğer çeviri makalelerin büyük çoğunluğunda (11 adet) ise doğrudan fiziki coğrafya konularının ele aldığı ayırt edilmektedir. Zaten 19 çeviri makalesinden 8'inin *Jeomorfoloji Dergisi*'nde yayımlanması da bu durumla örtüşmektedir. Bu dönemde Oğuz Erol 3, Sancar Ozaner 3, Cemalettin Şahin 2, Tevfik Erkal 2 ve Ali Uzun 2 adet olmak üzere daha fazla çeviri yapan coğrafyacılar olarak belirlenmektedir. Bu dönemde tespit edilebilen çeviri coğrafya makaleleri şunlardır:

Gürsoy, C. Rüştü (1981). Ortadoğu'da ve Özellikle Türkiye'de Nüfus Sorunları (W.B. Fisher'den Çeviri). *Ankara Üniversitesi DTCF Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S.10, s.199-205 (Fisher'in Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Kasım 1979 yılında vermiş olduğu konferansın Türkçeye çevrilmiş konuşma metnidir).

Erol, Oğuz (1981). Coğrafyada Bugünkü Gelişmeler (W.B. Fisher'den Çeviri). *Ankara Üniversitesi DTCF Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S. 10, s.207-214 (Fisher'in Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Kasım 1979 yılında vermiş olduğu *Present Day Trends in Geography* adlı konferansın Türkçeye çevrilmiş konuşma metnidir).

Erol, Oğuz (1981). 26. Uluslararası Jeoloji Kongresi (Paris, 1980) Kuvaterner ve Jeomorfoloji Sektörünü (No S. 08) Bilimsel Raporu (H. Faure vd.'nden Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 10, s.155-160.

Erol, Oğuz (1981). Paris 26. Uluslararası Jeoloji Kongresinde (7-17 Temmuz 1980) Jeomorfoloji Kongre Raporu (R. W. Fairbridge'den Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 10, s.161-166.

Şahin, Cemalettin (1984). Biyoerozyon Açısından Akdeniz Bölgesi Kıyı Araştırmaları Sonuçları ve Sorunları (D. Kelletat'dan Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 12, s.115-124.

Tümertekin, Erol (1985). İnsan Ekolojisi Olarak Coğrafya (H. Barrows'dan Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, N.1, s.153-172.

Erkal, Tevfik (1986). Fosil Yakıtların Mikro-Biyolojik Kökeni (G. Ourisson, P. Albrecht, M. Rohmer'den Çeviri). *Yeryuvarı ve İnsan*, C. 11, S. 2, s.15-19.

Güldalı, Nuri (1986). İsorlohn Kireçtaşı Senkinal Havzasında Bozuşma Artıklarının Mikromorfolojik İncelenmesi (D. Burger'den Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 14, s.79-82.

Ozaner, F. Sancar (1986). Levha Tektoniği İki Milyar Yıl Geriye Gidiyor (R. A. Kerr'den Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 14, s. 83-86.

Ozaner, F. Sancar (1987). Orta Avustralya'da 500 Milyon Yıldan (Kambriyen) Günümüze Değın Korunan Akarsu Sekileri (L.A. Mayer, T.H. Shipley, E.L. Winterer'dan Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 15, s.107-109.

Kayan, İlhan (1988). Üst Kuvaterner'de Doğu Akdeniz ile Karadeniz Arasındaki Su Geçişleri (D.J. Stanley, C. Blanpied'ten Çeviri). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S. 11, s.157-168.

Şahin, Cemalettin (1988). Almanya Üniversitelerinde Coğrafya (D. Kelletat'tan Çeviri). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S. 11, s.169-174 (Kelletat tarafından 5 Mart 1982 tarihinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde verilen konferansın tercüme metnidir).

Erkal, Tevfik (1989). Uygulamalı Kuvaterner ve Önemi (B. P. Hageman'dan Çeviri). *Jeomorfoloji: Haber-Makale*, S. 3, s.13-15.

Ozaner, F. Sancar (1990). Domlaşma ve Riftleşmenin Kitasal Drenaj Şebekelerinin Kuruluşundaki Rolü (K. G. Cox'dan Çeviri). *Jeomorfoloji Dergisi*, S. 18, s.63-69.

Kara, Hamdi (1994). Orta Toros Yörüklerinden Sarıkeçili Aşireti (M. Bazin'dan Çeviri). *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S. 3, s.323-350.



Uzun, Ali (1996). Ebro Havzasında (Kuzeydoğu İspanya) Tafonileşmeyi Kontrol Eden Faktörler (C. Sancho ve G. Benito'den Çeviri). *Akademik Açıl*, S. 1, s.98-112.

Güngördü, Mutlu (1996). Ortadoğu'da Pleistosen'deki Bitki Göçleri (M. Zohary'den Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, S. 4, s.123-135.

Uzun, Ali (1997). Kosta Rika'nın Pasifik Kıyılarında Biyojenetik ve Abiyojenetik Olaylarla Oluşan Şekillerin İncelenmesi (R. Fischer'den Çeviri). *Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 10, s.105-114.

Karabulut, Yalçın (1999). Şehirlerin Doğası: Son Yarıym Yüzyıl İçinde Şehir Coğrafyası (C.D. Harris'ten Çeviri). *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S. 7, s.121-145.

4.2.5. Türkiye'de 2001-2020 Yılları Arasında Yayınlanan Çeviri Coğrafya Makaleleri

Bu son dönemde ise 7 çeviri coğrafya makalesi yayınlanmıştır. Makalelerden hiç birisinin doğrudan fiziki coğrafya alanıyla ilgili olmaması da dikkati çekmektedir. Ülkemizde 2000 yılından sonra yayınlanan çeviri makale sayısında, üniversitelerde coğrafya bölümlerinin ve coğrafyacı sayısının artmasına karşılık, nispi bir azalma meydana gelmiştir. Bu dönemde internet vasıtasıyla ve elektronik ortamda yayınlanan birçok dergi ve makaleye ulaşmak daha kolay hale gelmiştir. Önümüzdeki dönemde çeviri programlarıyla birlikte bunun daha da artması beklenmektedir. Böylece dünyada bilim çevreleri arasında bilgi dolaşımının hız kazanması ülkemizde coğrafyanın gelişimine olumlu yönde katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu dönemde tespit edilebilen çeviri coğrafya makaleleri şunlardır:

Güney, Emrullah (2001). Kaşgar, Karakurum ve Muztagata Dağları (? Çeviri). *Folklor: Halkbilim Dergisi*, S. 49, s.74-78.

Arı, Yılmaz (2003). Coğrafyanın Dört Geleneği (W. Pattison'dan Çeviri). *Ege Coğrafya Dergisi*, S. 12 (2), s. 119-125.

Özgüç, Nazmiye (2006). İç Anadolu'daki Köyler Ve Vonthünen'in "İzole Devlet"i: Karşılaştırmalı Bir Analiz (W.A. Mitchell'den Çeviri), s.162-175. İçinde: *İnsan ve Mekân Prof. Dr. Erol Tümertekin'e 80.Yıl Armağanı* (Hazırlayan N. Özgüç, A.N. Timur). İstanbul: Çantay Kitabevi.

Yavan, Nuri, Acar, Şengün (2012). Türkiye'de Coğrafyanın Yansımaları (J.F. Pérouse'den Çeviri). *Coğrafi Bilimler Dergisi*, S. 10 (1), s.1-8.

Bekaroğlu, Erdem (2017). Beşeri Coğrafya: Değişen Disipliner Gündemin Politikası (R. Johnston'tan Çeviri). *Posseible*, S. 10, s.39-57.

Yavan, Nuri, Kurtar Anlı, Ceyda (2018). Coğrafyanın Kısa Bir Tarihi (D. Livingstone'den Çeviri). *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, S. 38, s.311-317.

Toprak, M. Ali (2018). Anarşizm ve Coğrafya: Anarşist Coğrafyanın Kısa Bir Şeceresi (S. Springer'den Çeviri). *Düşünme Dergisi*, S. 12, s.38-52.

5. Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de çeviri yapılarak coğrafya bilimine kazandırılan eserler konusunda bugüne kadar doğrudan herhangi bir akademik çalışmanın ve yayının yapılmadığı tespit edilmektedir. Bu makaleyle ülkemizdeki literatür eksikliğinin giderilmesine az da olsa bir katkının sağlanması amaçlanmıştır. Aynı zamanda coğrafya alanında çeviri konusunun farklı yönleriyle tartışılması, önemine dikkat çekilerek ülkemizde coğrafyacılar arasında bir farkındalığın oluşturulması da amaçlanmıştır. Gerçekten çeviriler, çeşitli şekillerde temin edilen bilgi ve tecrübelerin farklı kişi ve toplumlarla paylaşılmasını sağlayan temel araçlardan olup Türk coğrafyasının bundan yararlanması ayrı bir önem arz etmektedir.

Cumhuriyet döneminde yaklaşık 115 coğrafya eseri çevrilerek ülkemiz bilime kazandırılmıştır. Tercüme edilen eserlerin 40'ı kitap ve 75'i makalelerden oluşturmaktadır. Her şeyden önce yaklaşık yüz yıllık Cumhuriyet döneminde çevrilerek yayınlanan eser sayısının fazla olmadığını söylemek gerekmektedir. Yine bu bağlamda coğrafya biliminin klasik eserlerinden hemen hiç birinin çevrilmemiş olması da büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Çeviri konusunda coğrafyacıları yönlendiren veya teşvik eden herhangi bir resmi veya özel uygulama söz konusu olmamıştır. Çeviri yapan hemen bütün coğrafyacılar bunu kendi ilgileri ve imkânları ölçüsünde gerçekleştirmiştir. Öte yandan ülkemizde akademik puanlama ve teşvik sürecinde çeviri makalelerin daha alt düzeyde kabul gördüğü de bilinmektedir. Bundan dolayı akademik düzeyde belirli standartları taşıyan ve ülkemiz coğrafyasına önemli katkı sağlayacak makalelerin çevrilmesi konusunda teşvik edici bir uygulamaya geçilmesi gerekmektedir.



Türkiye’de çeviri coğrafya eserleriyle ilgili çalıştayların ve sempozyumların yapılmasında faydalar bulunmaktadır. Gerçekten konunun enine boyuna tartışılması ve genel bir perspektifin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca bu konuda diğer ülkelerin takip ettiği yol ve yöntemler incelenerek onlardan da yararlanma yoluna gidilmelidir.

KAYNAKÇA

- Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941): Raporlar, Müzakereler, Kararlar (Y.Y.): Maarif Vekilliği.*
- Akyol, İ. Hakkı (1943). Son Yarım Asırda Türkiye’de Coğrafya. *Türk Coğrafya Dergisi*, S. III-IV, s.247-276.
- Akyol, İ. Hakkı (1943). Son Yarım Asırda Türkiye’de Coğrafya. *Türk Coğrafya Dergisi*, S. II, s.121-126.
- Ceylan, M. Akif (2014). Türkiye Coğrafyasına Katkıda Bulunan Yabancı Bilim Adamları: H. Louis ve W. J. McCallien. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, C. 7, S. 29, s. 176-191.
- Ceylan, M. Akif (2013). Türkiye Coğrafyasına Katkıda Bulunan Yabancı Bilim Adamları: E. Obst, TH. Lefebvre ve E. Chaput. *İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVİD)*, S. II/1, s. 311-351.
- Eriç, Sırrı (1982). *Jeomorfoloji I*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2931.
- Eriç, Sırrı (1973). Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Coğrafyası. İçinde: *Cumhuriyetin 50 Yılına Armağan*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, s.113-168.
- Eriç, Sırrı (1973). Karadeniz Çanağının Bazı Oluşum Sorunları ve Neojen ve Antropojendeki Jeotektonik Özellikleri (A.V. Çekunof ve L.İ. Riyabin'den Çeviri). *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, S. 18-19, s.231-252.
- Eriç, Sırrı (1971). *Jeomorfoloji II*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları No.23.
- Erol, Oğuz (1984). *Türkiye Yerbilimleri Bibliyografyası (1825-1980)*. Ankara: TÜBİTAK Yayınları No. 579, Türdok Seri No. 40.
- Erol, Oğuz (1964). Denüstasyon Yüzeylerinin Bilhassa Peneplenlerin Uzay İçindeki Durumunun Tam Belirtilmesi İçin Metod (H. Svensson Çeviri). *Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. XXII, S. 1-2, s.117-121.
- Ertek, T. Ahmet (2016). Türkiye’de Jeomorfoloji Biliminin Tarihçesi (1915-2016). *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, S. 33, s. 5-19.
- Ertek, T. Ahmet; Özbakan, Faruk (2012). *Türk Coğrafya Kurumu Tarihçesi*. İstanbul: Türk Coğrafya Kurumu Yayınları 7.
- Gümüşçü, Osman (2012). *Coğrafya’ya Davet: Tarihçe, Kavramlar, Yapı, Sistematik, Kaynaklar, Metod*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Gümüşçü, Osman, Karakaş Özü, Nazan (2016). Türkiye’de Modern Coğrafyanın Kuruluşu ve Örgütlenmesi (1915-1941). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 93, s.105-147.
- [Http://tucaum.ankara.edu.tr/cografya-arastirmalari-dergisi-dtcf/](http://tucaum.ankara.edu.tr/cografya-arastirmalari-dergisi-dtcf/)
- Kazancıgil, Aykut; Vergili, Ayhan (2002). İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Mecmuası (İnceleme ve Dizin), *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 12, s.27-74.
- Özgüç, Nazmiye (1976). *Şehirsel Merkeziyetin Gelişmesi (J. Gottmann’dan Çeviri)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayın No. 80.
- Trak, Selçuk (1941). *Türkiye Coğrafya Eserleri Genel Bibliyografyası*. Ankara: Dil ve Tarih Coğrafyası Fakültesi Yayınlarından Coğrafya Sayısı No. 1.
- Tunçel, Harun; Yiğit, Ali, Çelikbağ, Seval (2010). *Türkiye Coğrafya Bibliyografyası, Kitaplar ve Makaleler*. Ankara: Bilecik Üniversitesi Yayınları No. 2.
- Tümertekin, Erol (1971). Türkiye’de Beşeri Coğrafyanın Gelişmesi. İçinde: *Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar*. (Editör: E. Tümertekin, F. Mansur, P. Benedict), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayını, s.1-16.
- Yavan, Nuri; Acar, Şengün (2012). Türkiye’de Coğrafyanın Yansımaları (J.F. Pérouse’dan Çeviri). *Coğrafi Bilimler Dergisi*, S. 10 (1), s.1-8.